

Müügile ilmub M. Kampmanni 381-leheküljeline 134 pildiga "Kooli lugemiseraamat".

Täna 100 aastat tagasi

Koostanud emeriitprofessor **H e i n o R a n n a p**

1. november

- Müügile ilmub M. Kampmanni 381-leheküljeline 134 pildiga "Kooli lugemiseraamat".
- Postimees ruttab teatama, et ametisse on astunud uus rahvaharidusminister krahv Tolstoi.
- Trükist ilmub "Wõimlemise ehk gümnaastika õpetus kooliõpetajatele, koolidele ja iseharjutamiseks" hulga sellekohaste joonistustega, autor staabikapten P. Pitka.
- Narva koolipoisid loobivad kividega sõdureid, kes tööliste koosolekut jälgivad. Komandöri käsul tulistavad soldatid rahvast. Seitse inimest saavad haavata, üks poiss surma.

2. november

Tallinna gümnaasiumide lapsevanemad arutavad oma koosolekul laste nõudmisi kooli vastu ja ühinevad õpilaste palvega muuta ära numbriline hindamissüsteem, kaotada usuõpetus ja kirikuskäimise sundus.

3. november

Õpperingkonna kuraator saadab gümnaasiumidele korralduse keelata õpilaste koosolekud kooli ruumides.

6. november

Paistu kihelkonna Heimtali kooli lapsevanemate arvates kulub liiga palju aega ja jõudu vene keele õpetamisele.

7. november

- Tartu linnakooli õpilased esitavad kooliõpetajate nõukogule 24 nõudmist, nende hulgas õpilaste ja õpetajate raamatukogu ühendamine; õppekava laiendamine sotsioloogia, loogika, õigusteaduse ja poliitika-majandusteadusega.

- Müügile tuleb K. A. Hermannini sõnandatud ja seatud 102 viisiga varustatud "Üliõpilaste laulud ehk kommersi-raamat", mõeldud linnakooli õpilastele ja üliõpilastele tähtpäevadel kasutamiseks. Postimees märgib: "Laulud on ümberpaneku läbi kõige labasemaks, wahetewahel läilaks proosaks riimides saanud."

- Öndsas Keiser Aleksander I gümnaasiumis algavad eksamid "mitmesuguste kooliõpetajate seisuse saamiseks".

- Tallinnas Jucumi kooli saalis Toompeal toimub erakoolide lapsevanemate koosolek, kus päevakorras õppekeele küsimus. Otsustatakse: õppekeel olgu saksa keel.

9. november

Ambla vallamajas toimub kihelkonna rahvakooliõpetajate ja rahvakoolisõprade koosolek kooliõpetajate majandusliku olukorra küsimuses. Otsustatakse: õpetaja alampalk peab olema 360 rubla aastas, iga viie aasta pärast 50 rbl tõustes.

10. november

Tallinnas Vene klubis nõuavad lapsevanemad Aleksandri gümnaasiumi direktori P. S. Põlsinski tagasiastumist, "sest tema poliitika kooli valitsemises ei rahulda õpilasi".

11. november

Uue- ja Vana-Vändra vallavalitsused nõuavad Pärnu ringkonna rahvakoolide inspektori Prosljakovi vallandamist, "wastasel korral ei wastuta wallawalitsus selle eest, kui tema mõistmata teguwiis rahwa rahutustele kihutab".

13. november

- Viljandi maakonna kooliõpetajad nõuavad oma koosole-

kul üldiste nõuete kõrval: kohustuslikeks rahvakooli õppeasjadeks olgu ka loodusõpetus, tervishoiuõpetus, ajalugu, seaduseõpetus ja algusõpetus poliitikamajandusest.

■ Pärnu maakonna erakoolide õpetajad nõuavad: võtta rohkem naisterahvaid kooliõpetajateks; vähendada inspektorite võimu. Samal ajal nõutakse Pärnu maakonna vallakooliõpetajate koosolekul venestamiskooli kaotamist ja vene keele ajaviitmata kõrvale heitmist; toore ja harimatu rahvakoolide inspektori Prosljakovi boikoteerimist.

■ Tallinnas nõuab Aleksandri ja ka tütarlaste gümnaasiumi kasvandike vanemate koosolek ühesugust programmi mõlema soo gümnaasiumides ning turnimistundide sisseseadmist.

■ Dr K. A. Hermann avab Tartus Evangeelse Eesti Noormeeste Seltsis eesti keele kursused.

■ Tartus asutatakse Tartu Kreisi Kooliõpetajate Ühisus.

15. november

Tartu reaalkooli õpilased otsustavad 15. punktina (kokku 17 punkti): "kooliõpetaja peab wälja heidetama, kui seda üle 2/3 õpilastest neljast ülemast klassist nõuab".

16. november

Eesti Postimehe toimetus teeb Tallinna linnavalitsusele ettepaneku nõuda, et saksa koolides alustataks eesti keele õpetamist, keeldumise korral lõpetada nende koolide rahastamine linna poolt.

18. november

Ilmuvad H. Namsingi "Täielik Inglisekeele õpiraamat iseõppijatele" ja dr K. A. Hermann "Ilu-hääled kooli, kiriku, kodu, kontserdi ja pidu tarwituseks" II täiendatud trükk, kus poolteistsada kolme ja nelja häälega laulu.

■ Harju-Jaani kihelkonna Peningi valla volikogu kohustab oma vallakoole kõiki teaduse asju eesti keeles õpetama ja vallakirjutajat kõiki valla raamatuid eesti keeles pidama.

■ Treffneri eragümnaasiumi õpilased esitavad kahepäevase nõupidamise (meetingu) tulemusena direktorile 20 nõudmist. Teiste koolidega sarnaste nõudmistest kõrval ka nõude kaotada numbrisüsteemiga hindamine, asendades see hindega "rahuloldav" või "mitterahuloldav".

■ Keiser kehtestab Läänemere kubermangudes revolutsioonilise liikumise mahasurumiseks sõjaseisukorra ja määrab ametisse kindralkubeneri, kelle alla kuuluvad ka "wallakoolide ja üleüldse koolide muutmise küsimused".

■ Tartu linnakooli nõukogu paneb kooli kinni, sest keeldub täitmast õpilaste rohkeid nõudmisi koolikorra ja mitmesuguste vabaduste osas.

20. november

■ Vene seltsimajas toimuv Tallinna lapsevanemate koosolekul otsustatakse: vene keele äraõppimine on kasulik, kuid sundus ja selle kannul käiv nuhtlus tuleb kaotada.

■ Tartu elanike revolutsioonilisuse rahustamiseks kannab G. Griwing Jaani kirikus koguduse muusikahuvilistega ette

Cherubini suurteose "Requiem orelile, orkestrile ja koorile", mida on kuulama kutsutud ka tõrkuvad gümnaasiumiõpilased.

21. november

Viljandimaa Vastemõisa valla volikogu arutab koolide küsimust ja otsustab lisaks trafaretsetele uuendustele jätta ära venekeelsete laulude õpetamise koolis.

22. november

Tartu reaalkoolis süveneb õpilaste ja direktori vastasseis. Poisid lõhuvad direktori korteri aknad. Direktor paneb kooli kinni "keemilise obstruktsiooni" tõttu.

23. november

Õpperingkonna kuraator kohustab kõiki rahvakoole korraldama keisri 17. oktoobri manifesti "rahvalugemisi" oma kooliringkonnas.

24. november

■ Anija valla rahvakoosolek nõuab: rehkendust ja maateadust tuleb koolides kohe hakata eesti keeles õpetama, vene keelt õpetaja äranägemisel. Kui koolis seda otsust ei täideta, kooliõpetaja palka ei saa.

■ Tartu Aleksandri gümnaasiumi õpilased otsustavad: "ei leia meie võimaliku olevat kuiwade gümnaasiumide õppeasjadega tegemist teha ja lõpetame õppimise".

25. november

Kogu Venemaal tõusvas streigilaines otsustab valitsus viia koolide kaudu rahva sekka riigilaulu uue teksti: "Jumal, kaitse keisrit! Kui wabaduse sõber walitse kuulsuseks, kuulsuseks meile! Rahu kingi kõigile maadele, selle järel kui Sa üksteisele lähendanud! Jumal kaitse keisrit!" (Postimees).

27. november

Tartu Bürgermusse ruumides algab kolmepäevane ülemaaline rahvaasemikkude koosolek 600 osavõtjaga. Tormiliste eriarvamuste juures poliitiliste küsimuste arutamisel nõuab otsuse 8. punkt: eesti keel pandagu rahvakoolides õppekeelena maksma, viimaseks tähtajaks määratakse 1.01.1906.

28. november

Õppetöö on seiskunud kõikides Tartu ja Tallinna keskkoolides. Tartu Puškini gümnaasiumi direktor püüab mõjutada õppetöö jätkamist, kuulutades: jäägu koju need, kes leiavad, et praegusel ajal koolitööd ei saa teha, ärgu aga takistagu neid, kes tööd teha soovivad.

30. november

Harjumaal kontrollib inspektor Jüri kihelkonna koole. Revolutsioonilistest sündmustest kaasa haaratud õpilased ei oska äkki ühtki sõna vene keelt. Inspektor on sunnitud kasutama eesti keelt ja saab õigeid vastuseid.

Järgneb.